

Красілова Ю. М.,

*кандидат психологічних наук, дослідник
факультету гуманітарних та соціальних наук
Університету Миколаса Ромеріса (м. Вільнюс, Литва)*

Проскурня А. С.,

*кандидат психологічних наук, дослідник
факультету гуманітарних та соціальних наук
Університету Миколаса Ромеріса (м. Вільнюс, Литва)*

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИКІВ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Анотація. Розглянуто основні нормативні документами, що визначають місце профілактичної роботи в системі освіти України. Досліджено форми і методи роботи соціального педагога з питань профілактики вживання підлітками наркотичних речовин. Визначено, що важливим напрямком роботи соціального педагога є популяризація переваг здорового способу життя.

Ключові слова: соціальний педагог, підлітки, наркозалежність, профілактика вживання наркотиків.

Krasilova Yu., Proskurnia A. Forms and methods of work of social pedagogue on prevention of drug use among adolescents

Summary. The main normative documents that determine the place of preventive work in the education system of Ukraine are considered. The forms and methods of work of a social pedagogue on the prevention of drug use by adolescents are investigated. It is determined that an important area of work of a social pedagogue is to promote the benefits of a healthy lifestyle.

Key words: social pedagogue, adolescents, drug addiction, drug use prevention.

Серед багатьох викликів нашого суспільства однією з найгостріших проблем є вживання наркотиків, масштаби та наслідки якої майже не мають собі рівних. Актуальність проблеми профілактики вживання наркотиків серед підлітків визначається зростанням наркозалежних підлітків та зниження віку, з якого починають вживати наркотичні засоби та психотропні речовини, проникненням наркотичних та

психотропних речовин до закладів освіти та популяризацією наркотичних речовин серед підлітків та молоді.

Основними нормативними документами, що визначають місце профілактики в системі освіти України, є:

– Національна доктрина розвитку освіти, в якій визначено, що одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є пропаганда здорового способу життя у молоді.

– Закон України «Про освіту», яким визначено, що однією із засад державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля.

– Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, яка передбачає, зокрема, формування здорового способу життя, як складової виховання, збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді, забезпечення їх збалансованого харчування, диспансеризації.

– Державні стандарти загальної середньої освіти, які затверджуються рішенням Уряду України та переглядаються не менше одного разу на 10 років.

– Стандарти вищої освіти, які розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями.

Аналізуючи Національний звіт за 2021 рік щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні (за даними 2020 року), можна зазначити, що виявлено незначне зменшення вживання кокаїну. Так на кінець 2020 року під наглядом через вживання кокаїну перебувало 274 особи, в той же час на кінець 2019 року таких осіб було 346. Також виявлено зростання вживання опіоїдів: 41 095 осіб – на кінець 2020 року проти 40 324 осіб – на кінець 2019 року. Частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які-небудь наркотичні речовини, склала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази у порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 році до 18,1% у 2019 році) [2, с. 13].

Тому, одним із надзвичайно важливих напрямків роботи соціального педагога є популяризація серед дітей та підлітків переваг здорового способу життя, а саме актуалізація профілактики наркозалежності.

Ми дослідили форми і методи роботи соціального педагога з питань профілактики вживання підлітками наркотичних речовин у Київській гімназії № 287, Спеціалізованій школі № 304, СЗШ № 50, Коцюбинському гуманітарному ліцею № 6, Ірпінській ЗОШ № 18. Київської області. Вибірка склала 25 осіб, серед яких були: 5 соціальних

педагогів, 5 заступників директорів з виховної роботи, 5 психологів та 10 класних керівників.

Результати дослідження показали, що соціальний педагог відіграє дуже важливу роль у формуванні негативного ставлення до наркотиків так як саме він виконує первинну (у деяких випадках вторинну) профілактику вживання наркотиків серед підлітків, а саме:

- роз'яснення учням гігієнічних і моральних аспектів шкідливості вживання наркотичних і психоактивних речовин. Роз'яснення причин виникнення наркоманії і токсикоманії;

- розкриття суті наркоманії як захворювання і картини ранніх ознак цього захворювання;

- характеристика соціальних, економічних, етичних, психічних, юридичних наслідків вживання наркотиків;

- виявлення учнів, які за методом «рівний-рівному» могли б інформувати своїх однолітків та проводити з ними заходи;

- нетрадиційні форми виховної роботи по профілактиці психоактивних речовин: змагання команд КВК, ігрові програми.

Проаналізувавши результати інтерв'ю, ми у дослідженні визначили, що система роботи соціального педагога в даному напрямі включає:

- діагностичну функцію. Проведення досліджень щодо здорового способу життя;

- консультативну функцію (індивідуальні консультації учнів, вчителів, батьків);

- профілактичну функцію: інтерактивні, тренінгові заняття («Я обираю здоровий спосіб життя» «Шляхи подолання конфліктів»);

- бесіди, години спілкування («Шкідливі звички та їх попередження», «Твоє здоров'я – в твоїх руках»);

- факультативний курс «Профілактика ризикованої поведінки і ВІЛ/СНІДу» за проектом «Школа проти СНІДу» (10 –11 клас);

- виступи на батьківських зборах щодо профілактики негативних явищ («Виховання свідомого ставлення до свого здоров'я як найвищої соціальної цінності»).

Отже, можна сказати, що одним із надзвичайно важливих напрямків роботи соціального педагога є популяризація серед дітей та підлітків переваг здорового способу життя, а саме актуалізація профілактики наркозалежності.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про освіту. Відомості Верховної Ради, 2017, № 38-39, ст. 380. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2021 рік (за даними 2020 року) Електронний ресурс: <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/14398/dani-zvitu-2021-2020-rik-national-report-ukraine-original.pdf>

3. Указ Президента України Про національну доктрину розвитку освіти. Прийнятий від 17.04. 2002. Електронний ресурс: Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

4. Указ Президента України Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021. Прийнятий від 25.06.2013. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-286-2-20>

Османова А. М.,

*кандидат психологічних наук,
завідувачка кафедри психології*

*ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»*

Герасименко Ю. С.,

практичний психолог

*Центру інклюзивних технологій навчання
ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»*

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОВИЗНАЧЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУП

Анотація. Треба зазначити, що в умовах сьогодення є актуальним формування самовизначення у студентської молоді в інклюзивному просторі, що впливає на формування цілей, самооцінки, взаємодії з соціальним середовищем у студентів з інвалідністю та інших. На прикладі тренінгів, які були проведені серед студентів-психологів в Університеті «Україна», був визначений психологічний інструментарій, який є ефективним у роботі орієнтованій на вказані цілі.

Ключові слова: самовизначення, тренінг, інклюзивні групи, студенти-психологи.